

Naar een schilderij van Rembrandt

RABBIJN IN STUDEERVERTREK (1614)

HET RIJKSMUSEUM TE AMSTERDAM

1885 — 13 JULI — 1935

GEDURENDE LANGEN TIJD WERD DE kunst der vaderen weinig geacht.

Wat zijn vele van de zichtbare herinneringen aan onze vroegere glorie voor ons verloren gegaan; verkocht aan vreemdelingen en over de gansche wereld verspreid! Er ging, tot zelfs in de negentiende eeuw, meer verloren dan er behouden bleef.

Het was in het jaar 1800 de Agent van Financiën Gogel, die aan den eerst in dien tijd ontstanen wensch van een openbare verzameling, vorm gaf, door het bijeenbrengen van een kleine collectie kunstvoorwerpen en zeldzaamheden. Deze werd ondergebracht en voor het publiek toegankelijk gesteld, in het Huis ten Bosch te 's-Gravenhage.

Dit was de eerste stap, gedaan in de richting van een Museum van den Staat. De stichting daarvan hebben wij te danken aan Koning Lodewijk Napoleon. Bij diens decreet toch van 21 April 1808, werd te Amsterdam het „Groot Koninklijk Museum” gevestigd, hetwelk omvatte: „Schilderijen, teekeningen, verschillende werken van beeldhouwkunst en ciselure, gesneden steenen, oudheden, kunstzaken en zeldzaamheden van allerlei soort.”

538

De collectie van Den Haag werd naar de hoofdstad overgebracht.

Het was den Franschen koning, die gedurende zijn korte regeering voor kunst en wetenschap veel belangstelling heeft getoond, ernst met deze stichting. Niettegenstaande de groote financiële moeilijkheden in die dagen, besteedde hij in circa drie jaren meer dan drie ton aan aankopen van kunstzaken ten behoeve van het museum; voor dien tijd voorwaar een geweldige som.

In enkele zalen van het tot Koninklijk Paleis vormde, prachtige Amsterdamsche stadhuis, werd de verzameling ondergebracht. In 1815 werd het Museum verplaatst naar het Trippenhuys, een gebouw, gevormd door twee woonhuizen van de familie Trip.

Door verschillende aankopen, schenkingen en legaten, en vooral ook door samenvoeging van het Rijksbezit en de verzameling der stad Amsterdam, werd het Museum voortdurend met kostbare aanwinsten uitgebreid. Al spoedig bleek ook de huisvesting in het

Trippenhuys geheel onvoldoende en moesten kostbare kunstschaten worden verwezen naar trappen en donkere portalen.

Lange jaren verlieden, vele pogingen van particulieren en regeering mislukten, alvorens aan veler wensch kon worden voldaan en aan ontelbare klachten over de huisvesting een einde kwam, door de stichting van een nieuw gebouw.

Met belangrijke medewerking van de stad Amsterdam, die een terrein, benevens een som van 100.000 gulden beschikbaar stelde, werd eindelijk in 1876 de bouw van het Rijksmuseum opgedragen aan den architect P. J. H. Cuypers, wiens ontwerp, na een en andermaal uitgeschreven prijsvragen, uit de plannen van verschillende vooraanstaande bouwmeesters, voor uitvoering werd gekozen.

Nadat nog verschillende moeilijkheden betreffende onteigeningen waren overwonnen, kon omstreeks 1878 met den bouw worden aangevangen, terwijl deze in 1883 werd voltooid, waarna met de inrichting kon worden begonnen.

Op 13 Juli 1885 had de plechtige opening plaats door den Minister van Binnenlandsche Zaken, Mr J. Heemskerk Azn, in tegenwoordigheid van Z.K.H. den Prins von Wied en zijn gemalin H.K.H. prinses Marie der Nederlanden.

Nederland had zijn kunstpaleis, een gebouw, zijn kunstschaten waardig, een machtig, trotsch bouwwerk, een gebouw met karakter, een meesterwerk stellig, hoe verschillend het ook beoordeeld werd en wordt.

Veel critiek heeft de geniale bouwmeester moeten hooren. Maar elk mensch, die werkt, staat bloot aan critiek, en zeker de groote, de kunstenaar.

De thans vijftigjarige, Cuypers' grootsche schepping, trekt zich van alle beoordeeling niets aan en is gelukkig gespaard gebleven als bewaarder van ons bij uitstek nationale bezit, van een kostbaar deel der erfenis uit roemrijke dagen.

Behalve schilderijen van de stad Amsterdam, werden in het nieuwe Museum ondergebracht de collectiën van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, de schilderijen van moderne meesters uit het Paviljoen Welgelegen te Haarlem, een groot gedeelte van het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden te 's-Gravenhage, de scheepsmodellen van het Departement van Marine, enz.

Veel is in de vijftig jaren om en in den gouden jubilaris veranderd. Helaas zijn in den loop der jaren aan den achterkant bijgebouwen verrezen, waarvan men niet begrijpt, dat dezelfde bouwmeester er de ontwerper en uitvoerder van is geweest. Die achtergevel is wel jammerlijk bedorven.

Inwendig heeft het gebouw veel veranderingen ondergaan. Dit verwondert niet in dezen snel wisselenden tijd. Nieuwe inzichten en opvattingen maakten belangrijke wijzigingen noodig. Vooral in het laatste vierde gedeelte van de halve eeuw is, onder de energieke en zeer bekwame leiding van den tegenwoordigen hoofddirecteur, Dr F. Schmidt Degener, veel ten goede veranderd. In samenwerking met den Rijksgebouwendienst werden belangrijke verbouwingen en een algeheele restauratie uitgevoerd. De vroeger wel smalend gegeven naam: Museumpakhuys, is thans zeker niet meer van toepassing.

Door schifting van den al te gemengden schat van objecten en door een geheel nieuwe opstelling van het belangrijkste bezit, is een schitterende en overzichtelijke expositie verkregen. In chronologische volgorde is thans de kunstverzameling te beschouwen. Een rustig en aangenaam aandoende sfeer treft ons in alle zalen en ruimten.

Ons Museum kan thans de vergelijking met elk ander glansrijk doorstaan, in vele opzichten steekt het zelfs

hoog uit boven musea in andere groote wereldsteden.

Door een, in de laatste jaren aangebrachte, kunstverlichting, kunnen bij avondopening de kunstschaten, door een, het daglicht benaderend, zacht licht beschenen, worden bewonderd. Ook in dit licht komt al het tentoongestelde zoo bijzonder goed tot zijn recht.

De scheiding van het materiaal in twee afdeelingen Kunst en Geschiedenis, is ook een groote verbetering geweest. Is die tegenwoordige opstelling van de „Geschiedenis ter Zee" niet prachtig, is het niet een stuk aanschouwelijk onderwijs? Hier moesten meer onderwijzers van Vaderlandsche geschiedenis met hun leerlingen komen. Hetzelfde zal het geval zijn als straks de thans nog in uitvoering zijnde inrichting van de „Geschiedenis te Land" gereed is.

Hoe overwaard is ook de bezichtiging van de afdeelingen Beeldhouwkunst en Kunstnijverheid.

De rangschikking van de schitterende collectie schilderijen geeft een samenhangend beeld van de opeenvolgende fasen en eeuwen. Zooals we zeiden, is veel in den loop der tijden voor ons land verloren gegaan, maar dankbaar mogen we toch ook zijn voor alles, wat wij nog aan kunstwerken van vorige eeuwen bezitten.

In de door Cuypers als geestelijk middelpunt van zijn bouwwerk beschouwde ruimte, vinden we Rembrandts meest beroemde schepping, den Schuttersoptocht, in den

Naar een schilderij van Rembrandt

JOZEF, DOOR POTIFARS' VROUW AANGEKLAAGD (1655)

volksmond bekend als de „Nachtwacht,” welke misleidende titel is ontstaan toen het schilderij in de achttiende eeuw door turfrook uit een open schouw vuil was geworden.

Rembrandt van Rijn! Is zijn werk eigenlijk niet de glorie, de ziel van de gansche verzameling?

Rembrandt, de grootmeester onzer schilders en etsers en teekenaars, de tovenaer van het licht, de ontroerende vertolker van alles wat menscheijk is.

Rembrandt, . . . neen, ik waag mij niet aan een beschouwing van hem en zijn werk. Meer bevoegden hebben dit ontelbare malen gedaan. Er bestaat een gansche literatuur van.

Het was een gelukkige gedachte, in dezen soberen tijd, die bescheiden feestviering gebiedt, aan het vijftigjarig bestaan van het Rijksmuseum een Rembrandt-tentoonstelling te verbinden; op geen andere wijze kon meer luister aan dit jubileum gegeven worden.

Een aantal hier te lande onbekende werken van den meester zijn bijeengebracht, een betrekkelijk kleine, maar uitermate belangrijke collectie, door verschillende buitenlandsche musea en particulieren welwillend ter beschikking gesteld. Daarbij zijn ook eenige van de vele door Rembrandt gemaakte composities op Bijbelsch terrein, o.a. een van de Emmausgangers en wel van het oogeblik, waarin de Heiland door hen wordt herkend bij het breken van het brood. Hoe onvergelykelyk is de uitbeelding. De licht-uitstralende figuur van Christus en de ontstellende discipelen zijn als een illustratie van den tekst: „Het licht schijnt in de duisternis.”

Meer dan 700 schilderijen, etsen en teekeningen heeft Rembrandt gewijd aan Bijbelsche verhalen en personen. Deze hadden blykbaar zijn bizondere aandacht en liefde. Ook in dit opzicht was deze kunstenaar bij de gratie Gods eenig en geheel bijzonder. Wij hopen, dat hij den Hoofdpersoon van den Bijbel Zelf liefhad en kende als zijn persoonlijken Heiland.

We willen eindigen met de woorden, die Zijne Excellentie de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen a.i., Prof. Dr J. R. Slotemaker de Bruïne, sprak aan het slot van zijn rede bij de opening van de Rembrandt-tentoonstelling, ter gelegenheid van het gouden jubileum van het Rijksmuseum: „Spreke ook ditmaal Rembrandt zijn machtige taal, moge deze tentoonstelling aan onze natie overtuigend voor oogen stellen den rijkdom en de grootheid van hetgeen de Schepper in de ziel van Zijn schepsel werkt en wat ook in haar verleden zoo krachtig zich openbaarde. Moge zij ons volk nader brengen tot de plaats, waar zich die rijkdom en grootheid blyvend manifesteren: ons Rijksmuseum.” W. v. R.

KLEINE HAMERS

Daar is iets, hooger dan geluk: het is *vrede*.

MARIE BODDAERT

Daar is iets, hooger dan geluk of liefde: het is *vrijheid*.

A. S. C. WALLIS

Welgelukzalig is hij, *wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is*.

DAVID

Als gij iemand, die u op de rechterwang slaat, terugslaat, wekt gij zijn vechtlust op, wanneer gij voor hem op de vlucht gaat, dan wekt gij zijn jagersinstinct op; maar wanneer gij hem rustig de linkerwang biedt, dan doet gij het beste dat in hem sluimert, ontwaken.

IEMAND

ABESSYNIË,

HET RAADSELACHTIGE LAND VAN DEN NEGUS

DOOR P. DE ZEEUW J.Gzn

III. IS ABESSYNIË HET OUDE OPHIR?

DOOR DE SPANNING, DIE ER SEDERT enkele maanden bestaat tusschen Abessynië en Italië, is het land van den Negus natuurlijk in het centrum van de belangstelling komen te staan. Men krijgt bijna geen krant in handen, of er wordt het een en ander over dit raadselachtige land meegedeeld.

Zoo kwam nu weer een opzienbarend bericht, dat een Poolsche ontdekkingsreiziger, zekere graaf Byron de Prorok, het oude Ophir zou hebben gevonden en wel in het Westen van Abessynië.

Nu is er al veel en lang gezocht naar het goudland Ophir, van waar koning Salomo de schatten haalde voor den tempelbouw. Men heeft gemeend het in Zuid-Arabië te moeten zoeken en toen op het einde van de vorige eeuw de goudmijnen in Transvaal zulke enorme schatten begonnen op te leveren, meende men vast, dat Transvaal het eeuwenoude Ophir zou zijn.

Intusschen is Ophir dan nu in Abessynië gevonden, althans volgens de beweringen van graaf Prorok.

Hij meent, dat het tegenwoordige Werka-Warka, in de onbekende bergstreken van West-Abessynië gelegen, het oude Ophir is. Misschien is hij wat vlug tot deze conclusie gekomen, daar de beteekenis van den naam, Werka Warka is: „Vallei van het goud.”

Het heeft den ontdekkingsreiziger heel wat moeite gekost, om van den Negus van Abessynië verlof te krijgen tot het bezoeken van Werka Warka. Toen de vergunning eindelijk was gegeven, is hij er met zes Europeanen en twintig negers op uit getrokken. Na een lange reis door den Engelsch-Egyptischen Soedan bereikte hij eindelijk een bergrand, vanwaar hij kon neerzien in een diep en breed dal, met in het midden een half opgedroogde rivierbedding.

Daar zag hij honderden mannen en vrouwen bezig met het afgraven van zand. Dit zand werd zorgvuldig door zeven geschud, om op die wijze het goud er uit te zoeken, dat er zich in bevond. Die menschen daar waren, zooals hem werd verteld, slaven van sultan Ghogoli, een der leenmannen aan de Westgrens van Abessynië.

In de nabijheid van de zandgraverij zag hij pyramidale-steenen gevaarten, die volgens de gidsen de graven waren van de slaven uit den tijd der Egyptische koningen. Deze grafkelders mochten echter door niemand worden bezocht, omdat naar de inboorlingen meenden, de geesten daar vertoefden.

Dit verbod en deze geheimzinnigheid prikkelden den ontdekkingsreiziger tot een bezoek. Het was een gevaarlijke onderneming, want als zij ontdekt werd, kon hij er zeker van zijn, dat hem op gruwzame wijze het leven zou worden benomen. Hij heeft het gewaagd en hij ontdekte binnen in de kelders menschenbeenderen, die met goud en edelgesteenten waren ingezet. De overvloed van goud in deze graven en de goudzoekerij in de nabijheid daarvan, benevens de naam der vallei brachten graaf Prorok op de idee, dat hij hier was aangeland in Ophir, het rijke goudland der oudheid. Of deze onderstelling juist is, zal nog nader moeten blijken. Voorloopig is de bewering, dat in Abessynië het oude Ophir ligt, niet meer dan een hypothese.